

Problem svojnosti kod Heideggera

Romanjak, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:827491>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Preddiplomski studij filozofije i hrvatskog jezika i književnosti

Dora Romanjak

Problem svojnosti kod Heideggera

Završni rad

Mentor:
doc. dr. sc. Boško Pešić

Osijek, 2019.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za filozofiju
Preddiplomski studij filozofije i hrvatskog jezika i književnosti

Dora Romanjak

Problem svojnosti kod Heideggera

Završni rad

Znanstveno područje: humanističke znanosti, znanstveno polje: filozofija,

Znanstvena grana: ontologija

Mentor:

doc. dr. sc. Boško Pešić

Osijek, 2019.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 12.9.2019.

 0122224479

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Tema ovog završnog rada je obrada problema svojnosti, koji je kroz različite fenomene, višestruko prisutan u Heideggerovom glavnom djelu, *Bitak i vrijeme*. Sadržaj rada čini pet poglavlja, koja tumače Heideggerove termine, izraze te konstatacije koje su krucijalne za sam prikaz ove, kompleksne problematike. Uvod, kao prvo poglavlje, iznosi glavne sastavnice koje utječu na razvoj Heideggerove misli te kao takve, u značajnom smislu, predstavljaju srž bavljenja problematikom svojnosti. Budući da glavne sastavnice zahtijevaju dopunu, za razumijevanje uopće, nužno je obrazloženje termina *bitak* i *tubitak*. Dakle, drugo poglavlje, »Tubitak«, treba smatrati početkom prikaza ove složene analize jer sadrži osnovu Heideggerovog filozofskog područja. »Egzistencija« je treće poglavlje koje iznosi Heideggerovo određivanje ovog složenog pojma. Briga, kao bitak tubitka, predstavlja važan segment u cjelokupnoj analizi tubitka, stoga i svojnosti, pa zaslužuje veći dio rada, koji prezentira njezinu ulogu u oblikovanju strukture tubitka. Poglavlje »Svojnost« obrađuje fenomen odlučnosti i situacije te individualnost. Dakle, nit vodilju ovog rada čini analiza Heideggerove filozofske problematike, fokusirane na svojnost, što ocrtava i »Zaključak« kao svojevrsni prikaz svih spoznaja do kojih se došlo.

Ključne riječi: *Martin Heidegger, tubitak, egzistencija, svojnost*

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Tubitak	4
2.1. Uvodno obrazloženje	4
2.2. Tubitak i svijet	6
2.3. Tubitak i drugi	7
3. Egzistencija	10
3.1. Odnos bitka i egzistencije	10
3.2. Briga kao bitak	11
3.3. Pravo Moći-bitu-cijelim	12
3.4. Egzistencija i vrijeme	14
4. Svojnost	19
4.1. Odlučnost	19
4.2. Situacija	19
4.3. Individualnost	20
Zaključak	22
Literatura	23

1. Uvod

Martin Heidegger, filozofski mislilac svjetskog glasa, 1927.g. publicira svoje glavno djelo *Bitak i vrijeme*, kojemu je glavna značajka, pitanje o smislu bivstvovanja, za koje je potrebno shvaćanje filozofije kao »univerzalne fenomenološke ontologije¹« (Heidegger, 1985: XX). Budući da je predmet rada obrada Heideggerove *problematike svojnosti* na temelju spomenuta Heideggerova djela (*Sein und Zeit*), važno je istaknuti misao Gaje Petrovića o »fundamentalnoontološkoj« namjeri Heideggerova istraživanja. Ovo se svakako može opravdati čitanjem tog iscrpnog filozofskog djela: »Svaka ontologija, raspolagala ma kako bogatim i čvrsto sazdanim sistemom kategorija, ostaje u osnovi slijepom, i izokretanjem svoje najvlastitije namjere, ako prije toga nije dovoljno razjasnila smisao bitka i to razjašnjavanje shvatila kao svoju fundamentalnu zadaću.« (Heidegger, 1985: 11) Takva fundamentalna ontologija samu sebe smatra znanošću, stoga je u takvim ontološkim analizama, ključan *egzistencijalan pojam znanosti* kao modus *bitka-u-svijetu*, koji će biti obrađen u narednim poglavljima.

Naposljetku, valja izložiti još jednu važnu značajku (za uvod u obrađivanu problematiku); opažanje, također Petrovića (u »Uvod u »*Sein und Zeit*«), kako je predmet ontologije, bivstvovanje bića² te da tako, ontologija otkriva spomenuti smisao bivstvovanja, koji je ujedno i osnovno pitanje ove metafizičke discipline. Za razumijevanje ove teze, potrebno je citirati Hartmannovu konstataciju: »Formalno uzeto, osnovno pitanje ontologije nije dakle ono o biću nego ono o njegovome bitku.« (Hartmann, 1948: 65) Stoga ne čudi kako je egzistencijalna analitika tubitka, svojevrsan instrument fundamentalnoj ontologiji za osiguranje temelja pitanju o smislu *bitka uopće*, kao području u kojem se bitak iskazuje u svojoj neprikrivenosti (jer *biće* mora biti dostupno u svom bitku). »»Smisao bitka« i »istina bitka« kazuju ono isto.« (Heidegger, 1996: 95) Razlog postavljanja *pitanja o smislu bitka*, kao temeljnog za početak *Bitka i vremena uopće*, krije se u Heideggerovu zapažanju općih razmatranja, koja obično ne mogu ponuditi konkretan odgovor na pitanje *što je biće* (tj. biće prema kojemu treba ispravno postupiti kako bi se proniknulo u smisao bitka): »Prethodno treba točnije zadobiti to biće; što autentičnije se to odvije, to više postoji jamstvo da se pitanje o samom bitku postavi

¹ Gajo Petrović u »Uvod u »*Sein und Zeit*«, tumači »*fundamentalnu ontologiju*« kao pomoć pitanju o smislu bivstvovanja.

² Heidegger razliku između bivstvovanja i bića naziva ontološkom.

prozirnije.«. (Heidegger, 2000: 166) Naravno, Heidegger ove i slične probleme, razrađuje i nudi bogate interpretacije, koje su svakako krucijalne za povijest filozofske misli uopće.

2. Tubitak

2.1. Uvodno obrazloženje

Bitak, u općenitom smislu, predstavlja središnji pojam filozofije. U ontologiji, kao temeljnoj disciplini metafizike, bitak ne označuje nekakvo biće, nešto određeno, kao niti bit nečega, nego se odnosi na prisutnost bića u cjelini (označava da biće uopće »jest« jer biće može biti biće isključivo po tome što »jest«, bitak prebiva u biću i čini ga vidljivim). Distinkcija bitka i bića, važna je za samo razumijevanje bitka kao filozofskog pojma. Biće je uvijek određeno, ograničeno, na sadržajnoj razini prikazuje „nešto“, dok je bitak, svim ovim odredbama bića, suprotan. Dakle, bitak je neodređen, neograničen i »besadržajan« (u kontekstu oduzetosti ovih svojstava, u nekim interpretacijama, bitak se tumači kao »Ništa«). Zbog ovakvih shvaćanja bitka, javlja se problem njegova jednoznačna definiranja. (Filipović, 1989: 51) Ipak, za temu rada, važno je shvaćanje bitka u kontekstu Heideggerovih odredbi. Heidegger u svojoj knjizi *Prolegomena za povijest pojma vremena*, između ostalog, tematizira i pitanje o bitku, s obzirom na složenost bitka, kao pojma koji zahtijeva istraživanje i obrazloženje u pluralističkom aspektu; stoga se bitak kao takav ne može shvaćati u jednostavnim i jednoslojnim odredbama: »Postaviti pitanje o bitku znači: izraditi ga kao pitanje tako da se s tom izradom zadobije siguran obzor pitanja za bitkom bića (horizont pitanja), a time i prednacrt puta i koraka istraživanja koje nalazi odgovore, prednacrt onoga iz čega se crpi odgovor i na čemu se ono potvrđuje.« (Heidegger, 2000: 161) Dakle, Heidegger određuje bitak na sljedeći način: »A bitak – što je bitak? On je »On« sam. Buduće mišljenje mora naučiti da to iskusi i iskaže. »Bitak« - to nije Bog ni neki temelj svijeta. Bitak je dalji negoli svô bića, a ipak čovjeku bliži od svakog bića, bilo da je to stijena, životinja, umjetničko djelo, stroj, bilo anđeo ili Bog. Bitak je ono najbliže. Ipak, ta blizina ostaje čovjeku najdaljom.« (Heidegger, 1996: 168) Iako su općenita shvaćanja o bitku (navedena u prethodnim konstatacijama) kao fenomenu koji sadrži svojstva suprotna svojstvima bića, Heidegger u svojim tumačenjima naglašava *ono zajedničko* bitka i bića te na taj način osvjetljava važnu misao za razumijevanje svog glavnog djela: »»Pitanje o bitku« uvijek ostaje pitanje o biću.«, »Jer u svjetlu bitka već stoji svako ishodište iz bića i svaki povratak k njemu.« (Heidegger, 1996: 168), »U isti mah odavno »bitak« stoji za »biće« i obratno, ovo za nj, oba kao u vrzinu kolu u nekoj čudnoj i još nepromišljenoj zavrzlami.« (Heidegger, 1996: 175)

Nadalje, kako je *tubitak* izrazito važan termin za Heideggerovu problematiku uopće, valja ga, uz bitak, objasniti u općem kontekstu ovog razumijevanja.

Dakle, tubitak u skolastičkoj filozofiji predstavlja stvarnu prisutnost, postojanje, kao *existentia*, za razliku od onoga što je samo misleno, tj. moguće. Filozofija prosvjetiteljstva, tubitak tumači kao aktualnost bića, slučajnu i pojedinačnu, što je različito od njegove potencije kao pretpostavke za pojavu bilo kakve pojedinačnosti. (Kutleša, 2012: 1186-1187) Međutim, ono najvažnije za ovaj rad je kako Heidegger određuje tubitak. Kod Heideggera, tubitak (*Dasein*) predstavlja središnji pojam *Bitka i vremena*, označuje čovjeka, koji kao posebno biće razumije bitak (razumijeva ga pred-ontologijski) kao takav te bitak samog sebe: »u razumijevanju bitka, ponajprije svojega, ontička je određenost i ukorijenjenost tubitka kao ontologijskog.« (Sutlić, 1989: 42), »Čovjek kojega Heidegger terminološki određuje kao tubitak jest prema svom specifičnom ontološkom ustrojstvu ne samo ono biće koje nikada nije tek puko postojeće, nego i koje se nikako ne može propitati na način ostalih svjetskih bića s onim »što«, već njemu pripadajućim »tko«.«. (Oslić, Pešić, 2012: 469) U Heideggerovoj kasnoj filozofiji, tu-bitak je ek-sistencija, čovjekovo stajanje u otvorenosti bitka, tj. ustrajavanje u istini bitka. Spomenuta otvorenost tubitka za svoj, ali i za bitak *sâm*, odražava vezu koja se očituje u samom terminu »*Dasein*«: »sein« kao bitak tubitka (u konačnici kao egzistencija), a »Da« (»tu«) u sebi sadrži »ontologijsko značenje otvorenosti, i to ontologijske egzistencije bitka čovjeka u bitnoj vezi s otvorenošću bitka uopće.«. (Sutlić, 1989: 78) Ovakva raščlanjenost ovog termina, aludira na shvaćanje otvorenosti kao atributa u kojem se otkriva »ono »bitno« za *sâm* bitak.«. (Sutlić, 1989: 79) Isključivo u tom smislu (u otvorenosti), čovjek može egzistirati kao tubitak. »Drugim riječima, tubitak načelno postavljen kao ono biće koje u oslovljenosti oslovljava uvijek iznova mene samog, u poimanju svakidašnjeg okolnog svijeta nikada nije izoliran i ta okolnost predstavlja njegovo bitno obilježje.«. (Oslić, Pešić: 471) Također, Pejović u svojim analizama postavlja *prosječnu svakidašnjicu* tubitka u odnosu na razlikovanje *priručnog* i *predručnog* bitka, pri čemu se želi istaknuti shvaćanje tubitka kao *bitka-u-svijetu*: »Pripremna fundamentalna analiza tubitka, usprkos transcendentálnom ishodištu, suprotno očekivanju svoj posao obavlja na obratnoj strani: *prosjećnoj svakidašnjici* tubitka kao *bitka-u-svijetu*, ispostavljajući diferencije između priručnoga bitka (tehničkog rukovanja) i predručnoga (predmeta spoznaje) u ophođenju sa stvarima.«. (Pejović, 2002: 204)

2.2. Tubitak i svijet

Terminom *tubitak*, Heidegger označuje jedno, određeno *biće* (u njegovu bivstvovanju, radi se o samom tom bivstvovanju, u kojemu ono razumije sebe). Tubitak je u *Bitku i vremenu*, naziv za *ono* biće, koje smo mi sami, čovjek: »Tubitak jest zatim biće koje sam uvijek ja sâm.« (Heidegger, 1985: 59) Dakle, mi imamo odnos prema samome sebi jer u bivstvovanju shvaćamo »da smo to mi sami – biće koje jest samo ukoliko sam to ja pojedince.« (Heidegger, 2000: 168) *Pojedince* je važan izraz u samom strukturiranju objašnjenja bitka *bića* jer ne bi bilo *tubitka*, da se ne shvaća *pojedince*, tj. kao nešto pojedinačno. Bit *bivstvujećeg* leži u tome što *ono* mora bivstvovati svoje bivstvovanje. U konačnici, bit se određuje iz ek-statičnog *tubitka*. »Kao eksistirajući iz-stoje čovjek tu-bitak, uzimajući ono »tu« kao čistinu bitka na »brigu.« (Heidegger, 1996: 164-165) »Ono Tu« *tubitka*, problematizira i Otto Pöggeler te određuje kao »faktičnost«: »Faktičnost ne stoji samo u suprotnosti prema normativnosti; ona se unaprijed postavlja kao ono Tu *tubitka* u kojemu se tek otvaraju razlike između Da, Šta i Kako.« (Pöggeler, 2005: 254) Iz ovih odredbi *tubitka*, važno je razumijevanje istog kao *bića*, koje se upravo po tim odredbama (od kojih je najznačajnija odnos prema sebi kao odnos prema bitku), može odnositi spram bitka drugih *bića*. Nadalje, Heidegger u poglavlju »Temeljni ustroj *tubivanja* kao *bivanje-u-svijetu*. *Bivanje-u tubivanja* i *bivanje-u nazočnih stvari*«, djela *Prolegomena za povijest pojma vremena*, nastoji prikazati *tubitak* kao *bitak-u-svijetu*, uz napomenu da je pri tome važno ne zanemariti fundamentalan karakter *tubitka*. Dakle, Heidegger takvo ustrojstvo *tubitka* (kao *bitak-u-svijetu*), poima kao temeljno te tumači da se iz istoga, mogu izlučiti *biće* te *bivanje-u*. »Kao temeljno ustrojstvo *tubitka* koje određuje njegov *bitak* Heidegger definira kao višesložni supstantivirani *bitak-u-svijetu* u kojemu se ogleda njegova trojakost ustroja.« (Oslić, Pešić, 2012: 471) Ovo *bivanje-u* zahtijeva dodatno pojašnjenje kako bi se mogla izvesti analiza *bitka-u-svijetu*. Heidegger polazi od jednostavna povezivanja: »*Bivanje-u* pridodajemo najprije izrazu 'u-svijetu' i naginjemo tome da to *bivanje-u* razumijevamo kao 'bivanje-u'.« (Heidegger, 2000: 178) Takvim određenjem, imenovan je način bitka *bića*, koje je 'u' nečemu, stoga se ovdje radi o »odnosu bitka nečega 'u' nečemu.« (Heidegger, 2000: 178) Ovakva veza se može nazvati »u-odnos« te se time, dakle, određuje položaj, tj. mjesto jednog *bića*, s obzirom na neko drugo *biće*. Heidegger konstatira kako se *bitak 'u'* odnosi na izgled, stoga ova *bića* (koja stoje u »u-odnosu«), gledano pojedinačno, imaju istu vrstu nazočnosti kao svjetovno opstojeće stvari.

Iako je »bitak-u« struktura bitka tubitka (*bića* kao pojedinačnog mene), tubitak se ne smije razumijevati kao *biće* s obzirom na izgled koji posjeduje, nego se mora „ophoditi s njim“, isključivo s obzirom na njegov »način da bude«.

Heidegger u daljnjim objašnjenjima, izlaže kako sve prethodno tumačene termine i izraze ne treba shvaćati u doslovnomu smislu: »'Biti' kao *u-bivati* i 'ja sam' znači obitavati pri, dok 'u' ne znači primarno ništa prostorno, već najprije znači: *biti-blizak-s*«. (Heidegger, 2000: 180) Uglavnom, *bitak-u* (*bivanje-u*), ispravno je shvatiti kroz čovjeka koji kao *bivajući* u svijetu, uvijek je negdje te takvo, mjesno, prostorno značenje, nema dodirnih točaka sa spomenutim shvaćanjem fizičkog bivanja »nečega u nečemu«. Dakle, Heidegger nastoji obrazložiti važnost razumijevanja ovog izraza, koji se ne smije predočavati u fizičkom, prostornom smislu jer je kao »biti-pri« određeno pojedinačnošću, s obzirom na čovjeka i na sebe sâmo. Neki od načina *bitka-u* koje Heidegger navodi (s obzirom na svakodnevnost) su rukovati nečim, proizvoditi nešto, predavati, govoriti o nečemu i slično. Ti načini, imaju obilježje zbrinjavanja (u smislu brinuti se za nešto). Iako su navedene konstatacije služile objašnjenju izraza *bitak-u*, značenje istog nije jednostavno jer je, prije svega, potrebno obratiti pažnju na ono *biće* (čovjek kao pojedinac). Dakle, *bitak-u* nije svojstvo *bića*, nego je, »*sam* ustroj bitka tubivanja u kojemu se temelji svaki način bitka toga *bića*«. (Heidegger, 2000: 181) Heidegger zaključuje kako *bitak-u* određuje tubitak u njegovu bitku te da se ta činjenica mora uzeti prediskustveno, prilikom svakog odnosa sa svijetom.

2.3. Tubitak i drugi

Budući da je u prethodnom potpoglavlju objašnjeno što Heidegger smatra pod izrazom »zbrinjavanje«, ovo potpoglavlje će se nadovezati na tematiku, koja je, dakle, prethodno obrađena. »Zbrinjavanje« kao briga za nekoga, za nešto, uvijek uključuje druge, a za susretanje njih, Heidegger koristi izraz *su-tu-bitak* (*su-tu-bivanje*): »kao *bivanje-u-svijetu* tubivanje je ujedno *bivanje-jednih-s-drugim*, točnije: '*su-bivanje*'.«. (Heidegger, 2000: 276) Fenomenološki gledano, činjenica o tubitku kao *bitku-u-svijetu*, sadrži definiciju tubitka kao *su-bitka* s drugima. »Okolni svijet za tubitak utoliko je zajednički svijet u kojemu on *bivajući* Druge ne susreće kao nekakav ostatak svijeta, već kao one s kojima, najčešće ne razlikujući se, dijeli taj svijet kao *su-bitak* i u kojemu Druge razumijeva kao susretnuti *su-tubitak*«. (Oslić, Pešić, 2012: 471) Ova konstatacija ima *egzistencijalno-ontološki* smisao, kojemu nije svrha spoznaja o postojanju drugih *bića*, nego je važno shvaćanje *su-bitka* kao bivstvenog karaktera

tubitka kao takvog, koji je *jednako izvoran s bitkom-u-svijetu*, kako bi se realizirala mogućnost *suotvorenosti* tubitka drugih za vlastiti, pojedinačan tubitak. *Su-bitak* određuje tubitak u neograničenoj mjeri, čak i u slučaju »neprisutnosti« drugog tubitka: »Čak i bivanje-jedinim tubivanja jest subivanje u svijetu. Bivanje-jedinim znači samo deficijenciju subivanja – onaj drugi nedostaje – no time je naznačen upravo samo pozitivni karakter subivanja.« (Heidegger, 2000: 276) Dakle, u slučaju nedostajanja drugog tubitka, mijenja se bitak pojedinačnog tubitka i ta modifikacija predstavlja pozitivan način čovjekova bitka (tubitak može biti samo isključivo kao *su-bitak*). Ipak, drugi su uvijek tu, u svijetu koji se zbrinjava (čak i kada se fizički ne čini tako: »Prazno mjesto mi aprezentira upravo su-tubivanje u smislu nedostajanja drugih.«). (Heidegger, 2000: 277) *Bitak-jednih-s-drugima* nije posljedica prisutnosti mnogih drugih, nego se javlja jer je tubitak (kao *bitak-u-svijetu*), iz samog sebe, *su-bitak*.

U nastavku tumačenja, Heidegger se bavi »susretanjem nečeg u svijetu«, dakle, ne u smislu susretanja drugih (ljudi) u okolnom svijetu, već susretanja tih drugih u onome s čime se oni bave, 's-čime' svog ophođenja (oni se s nečime ophode). Drugi se tako susreću, kao oni sami u vlastitom *bitku-u-svijetu*, ali kao oni koji se „bave s nečime“ te tako bivaju, sa svakim pojedinačnim čovjekom, u istom svijetu: »On je u svome su-tubivanju aprezentiran iz svoga svijeta ili našeg zajedničkog okolnog svijeta.« (Heidegger, 2000: 278) Čak i izbjegavanje drugih (u svakodnevnim aktivnostima), poima se kao susretanje u okolnom svijetu: »Izbjegavanje je samo fenomen ophođenja međusobnog-subivanja, ekstremno svakodnevno, naime najčešće briganje jednih za druge i jednih s drugima u ne-ticanju jednih druge.« (Heidegger, 2000: 279)

Uglavnom, tubitak kao *bitak-u-svijetu*, ima ustroj *su-bitka* te je zato potrebno shvaćanje izraza »biti-za«, »biti protiv« i »biti-jedno-bez-drugog« (u odnosu na druge jer se iz tog temeljnog ustrojstva shvaća *bitak-jednih-s-drugima*).

Zadržavanje kod izraza *bitak-jednih-s-drugima* (*bivanje-jednih-s-drugima*), Heidegger čini zbog potrebna pojašnjenja jer taj fenomen, kao takav, u sebi sadrži mnogoaspektnost tumačenja, koja se mogu pokazati krivima te navodi kako je ono istinski razumljivo, samo kao *bitak-jednih-s-drugima u nekom svijetu*. U kontekstu toga, važno je razumijevanje kako svjetovnost svijeta *aprezentira* i »*su-tubitak drugih i vlastitu svojnost*«. (Heidegger, 2000: 280) *Su-bitak*, o čijem je značenju prvenstveno riječ u ovom potpoglavlju, predstavlja temeljni ustroj tubitka te se, kao takvo, treba razjasniti u kontekstu svog načina bitka svakodnevno. U tu svrhu, treba shvatiti svijet kao određenost, u kojoj je, kao takav, on razumljiv za tubitak te jednako

tako i fenomen *bitak-jednih-s-drugima* (kao originalna struktura tubitka), kao »eo ipso razumjeti jedni druge.«. (Heidegger, 2000: 281) Dakle, mi druge razumijevamo upravo iz svijeta, u kojem oni jesu s nama.

3. Egzistencija

3.1. Odnos bitka i egzistencije

Heidegger u svojim raspravama, prilikom tumačenja odnosa bitka i ek-sistencije, dovodi iste u vezu s bićem (što je i posljedično, s obzirom na njegovo shvaćanje zajedničkih karakteristika bitka i bića). Dakle, u objašnjenju tog odnosa, Heidegger poseže za određenjem bitka kao odnosa, tj. postavlja bitak kao osnovnu gradivnu supstancu ovakve veze (bitka, ek-sistencije i bića). Bitak je ključan jer kao takav ima ulogu pridržavanja ek-sistencije (u njezinoj ekstatičnoj biti) te ju, u konačnici, »sabire k sebi« jer je upravo ek-sistencija »mjesto istine bitka posred bića«. (Heidegger, 1996: 169) Budući da je i čovjek (tubitak) dio ovog odnosa, valja obrazložiti njegov položaj, a onda i stanje s obzirom na bitak: »Kako čovjek dolazi da kao ek-sistirajući stoji u tom odnosu, kao koji se bitak sam usudno šalje, tako što mu čovjek ekstatički iz-stoji, to jest brinući se preuzima, ne prepoznaje on ponajprije ono najbliže i drži se onog iza najbližeg. On čak drži da je to ono najbliže.« (Heidegger, 1996: 169) Upravo ovaj paradoks (nemogućnost uočavanja najbližeg) potkrepljuje čuvenu tezu: »Bitak je ono najbliže. Ipak, ta blizina ostaje čovjeku najdaljom.« (Heidegger, 1996: 168) Istina bitka je također segment, na koji valja obratiti pozornost, u dohvaćanju cjeline obrađivana odnosa. Iako Heidegger u postavljanju čovjeka naspram bitka, određuje *kao ono najbliže* upravo bitak, određenja ipak nisu tako eksplicitna jer »istina bitka« zauzima kompleksnije mjesto: »No bliža od toga najbližeg i istodobno za obično mišljenje dalje od njemu najdaljeg jest blizina sama: istina bitka.« (Heidegger, 1996: 169) Kako je glavni predmet tematiziranja ovog potpoglavlja, odnos bitka, ek-sistencije i čovjeka, »propadanje« kao fenomen, u smislu povezanosti s ovim dijelovima, predstavlja svojevrsan značaj za objašnjenje same »istine bitka«, kao i egzistencije: »Zaboravljanje istine bitka poradi navale u biti nepromišljena bića jest smisao u »Bitku i vremenu« imenovana »propadanja.« (Heidegger, 1996: 169) Tako postavljeno, propadanje se odnosi na čovjekovo odnošenje prema bitku (unutar odnosa bitka spram čovjeka). Upravo ovdje, na tematiziranju značaja propadanja, otkriva se smisao naslova rada (problem svojnosti) jer Heidegger »vlastitost« shvaća kao »ekstatički« odnos čovjeka spram istine bitka. »No taj odnos takav kakav jest nije na temelju ek-sistencije, nego je bit ek-sistencije eksistencijalno-ekstatička iz biti istine bitka.« (Heidegger, 1996: 169) Važno je razumijevanje ljudske sposobnosti mišljenja istine bitka jer ako je čovjek za to kadar, onda isključivo »misli iz ek-sistencije« (Heidegger, 1996: 172) te na taj način, razumijeva kako bitak jest.

Dakle, kako tubitak razumije bitak sâm, za Heideggera, tubitak je u »*ontologijskoj diferenciji s bitkom u odnosu na bitost bića.*«, pa se na tome gradi »vlastitost čovjeka«. (Sutlić, 1989: 151)

3.2. Briga kao bitak

Za shvaćanje Heideggerova izraza *Moći-bit* (odnosi se na cjelovitost tubitka), isti je potrebno egzistencijalno projektirati; kako bi se mogao prikazati kao *odlučnost* (u narednom sadržaju rada, odlučnost kao termin će biti objašnjena u kontekstu sâme svojnosti). Međutim, u obradi ove ontologijske teme, valja izložiti još jedan termin kojim se Heidegger koristi, a isti je »istrčavanje«; »pravi smisao bitka pri smrti« (Heidegger, 1985: 343) (kao konačnog) te posljedično, postaviti, dovesti u pitanje, povezanost između ta dva fenomena (odlučnost i istrčavanje). Kao mogući odgovor, javlja se pridjevsko-imenska složenica, *istrčavajuća odlučnost*, no predstavlja li takav oblik odlučnosti, »*najvlastitiju pravu mogućnost*« odlučnosti? (Heidegger, 1985: 344) Ipak, potrebno je oba predstavljena fenomena usmjeriti prema egzistencijskim mogućnostima; stoga se i proces analiziranja, ove, *istrčavajuće odlučnosti*, tumači kao »osposobljavanje« tubitka za njegovu mogućnost egzistencije. Dakle, valja izraziti sljedeće: kako »opstojanje« tubitka počiva u egzistirajućoj ličnosti te njezinoj samostalnosti, bitak te ličnosti mora biti shvaćen kao briga³ : »*Briga je termin za bitak tubivanja naprosto.* Ona ima sljedeću formalnu strukturu – »*biće kojemu je u njegovu bivanju-u-svijetu stalo do samog tog bitka.*«. (Heidegger, 2000: 341) Na ovom zaključku, otkriva se motiv sâmog *Bitka i vremena*, kao djela, čija filozofska namjera, aludira na težnju k autentičnom tubitku, koja se otkriva »opisom brige kao cjeline bitka tubitka«. (Pejović, 2002: 205) U konačnici, Heidegger pri tematiziranju egzistencije, određuje njezinu istinsku bit, kao izdržavanje ustrajavanja u otvorenosti bitka (a to je upravo briga), kao i podnošenje krajnjeg (bitak za smrt). (Heidegger, 1996: 93) Hartmann komentira „Heideggerovo briganje“, na sljedeći način: »Centralni položaj koji mu Heidegger daje potekao je, čini se, iz tendencije da se rekonstruira što je moguće primitivnija svijest o bitku i o svijetu.«. (Hartmann, 1948: 227), »Pred sumarnim naslovnim pojmom »brige« ono ima dvostruku prednost kako neutralnosti u procjeni »svijeta« tako i čišće i mnogostrukije prospektivnosti. Svi ovi akti imaju među sobom zajedničke nemir i napetost čovjekovu spram pridolazećeg; a to je upravo realna sadržina onoga

³ Heidegger ističe kako se ontološki smisao brige valja interpretirati na temelju egzistencijalnog ustrojstva tubitka.

što Heidegger naziva biti-samom-sebi-unaprijed. Briga u užem smislu jest, međutim, samo jedan od tih akata.«. (Hartmann, 1948: 227-228).

Nadalje, valja objasniti strukturu brige kao bitka tubitka. Dakle, struktura brige, najbolje je izrečena izrazom *bitak-već-ispred-sebe-u* kao *bitak kod* (Heidegger pod prvim pojmom, ističe da se radi o nekom svijetu, za bitak kod, objašnjava da se isti odnosi na svijet sretajućeg bića), tj. »Briga ima formalni karakter bivanja-sebi-unaprijed-u-već-bivanju-pri nečemu.«. (Heidegger, 2000: 342) Štoviše, »Ispred sebe« se može promatrati kao *bitak pri svršetku* (kojim je svaki tubitak). Struktura brige je izuzetno važna za izlaganje ovog potpoglavlja jer predstavlja *uvjet mogućnosti*, spomenutog, *egzistencijskog Moći-biti* (Heidegger, 1985: 361) : »To bivanje-sebi-unaprijed znači upravo da je briga ili tubivanje u brizi *unaprijed nabacilo* svoj vlastiti bitak kao *egzistencijalnu faktičnost*.«. (Heidegger, 2000: 342) Heidegger daje odgovor na pitanje, kako tubitak može egzistirati u mogućnostima svoga bitka: »Očito samo tako, što je *sam on* taj bitak u njegovim bitnim mogućnostima, tako što sam to biće uvijek *ja*.«. (Heidegger, 1985: 361) Taj *ja* i ličnost, ontologija interpretira kao supstancu, tj. subjekt : »U misli o supstanciji krije se naravno još nešto: istinsko biće moralo bi biti samostojno, nezavisno, noseće.«. (Hartmann, 1948: 80) Daljnja Heideggerova analiza, otkriva kako tubitak nije sam, nego je izgubljen u Se-ličnosti, koja je u pravom smislu, »egzistencijska modifikacija prave ličnosti« (Heidegger, 1985: 361)

Budući da ovo potpoglavlje nudi objašnjenje *brige* kao bitka tubitka, valja kao zaključak iznijeti Heideggerovo pojašnjenje u raspravi *O humanizmu*, na kojemu se očitava značaj problematiziranja *brige* i povezanosti nje kao krucijalnog segmenta s tematiziranjem svojnosti kao opsežne cjeline, koja sadrži mnoštvo elemenata: »Čovjek je pastir bitka. Jedino na to se pomišlja u »Bitku i vremenu« kada se ekstatička ek-sistencija iskušava kao »briga«.«. (Heidegger, 1996: 168).

3.3. Pravo Moći-biti-cijelim

Za početak tumačenja izraza *Moći-biti-cijelim*, valja citirati određenje *odlučnosti*: »Odlučnost bijaše okarakterizirana kao za-svoju-tjeskobu-zahtijevajuće, šutljivo samoprojektiranje prema najvlastitijoj krivosti.«. (Heidegger, 1985: 347) Ovo određenje, svakako pripada bitku tubitka, stoga je i atribut »kriv«, nešto što mu se može pridodati (zbog odlučnosti koja se mora usmjeriti prema krivosti). Odlučnost će »razumjeti« krivost kao nešto stalno, tek kad »egzistencijsko preuzimanje krivnje« bude izvršeno (kad tubitak dosegne svoje *Moći-biti* »do svojeg svršetka«

(Heidegger, 1985: 347)). Stoga, Heidegger dovodi u vezu odlučnost i »svršetak«: »Ona krije u sebi pravi bitak pri smrti kao mogući egzistencijski modalitet svoje vlastite pravosti.« (Heidegger, 1985: 347) Ipak, pojam krivnje je potrebno, kroz Heideggerovo tumačenje, dodatno objasniti. Kako je već spomenuto, »kriv« pripada bitku tubitka, to se da spoznati sljedećim objašnjenjem: »Tubitak »je« stalno kriv – to može značiti jedino, da on boravi u tom bitku uvijek kao pravo ili nepravo egzistiranje.«. (Heidegger, 1985: 348) U knjizi *Prolegomena za povijest pojma vremena*, Heidegger se, između ostalog, bavi i dosad tumačenim, fenomenom *bivanja-krivim* te navodi razlog poimanja tubitka kao krivog: »Onaj tko djeluje je besavjestan, tj. on je nužno 'kriv' u bivanju-jednih-s-drugima, ali ne u smislu da je počinio ovaj ili onaj prijestup, nego tubivanje je kao djelujuće subivanje s drugima i kao takvo *eo ipso* krivo, čak – i upravo tada – kad ne zna da oštećuje nekog drugoga i uništava ga u njegovu tubivanju.«. (Heidegger, 2000: 372) Dakle, krivost se mora shvatiti kao »Moći-biti-krivim«. (Heidegger, 1985: 348) Izlaganja odlučnosti, njezina oblika kao istrčavajuće, izraza *Moći-biti*, ali i krivnje, zaslužuje zaključak njihove povezanosti, koji se može prikazati kroz Heideggerov iskaz: »Odlučnost stoga tek kao *istrčavajuća* biva izvornim bitkom pri najvlastitijemu Moći-biti tubitka. Odlučnost razumije to »mogu« Moći-biti-krivim tek kada sebe »kvalificira« kao bitak pri smrti.« (Heidegger, 1985: 348) (jer je smrt »posljednja mogućnost samstveno određenoga bitkovnog ustrojstva tubitka« (Sutlić, 1989: 89)). Stoga, tubitak kao dio svoje egzistencije, uzima spoznaju kako je »ništavna osnova svoje ništavnosti«. (Heidegger, 1985: 348) U konačnici, fenomen odlučnosti, dovodi do *istine egzistencije*. Tubitak je otkrivanje, u svom *Moći-biti*, on je otkrit samome sebi. »Čovjek je, dapače, od samoga bitka »bačen« u istinu bitka, kako bi, na taj način ek-sistirajući, čuvao istinu bitka, da bi se biće kao biće, što jest, pojavljivalo u čistini bitka.« (Heidegger, 1996: 167) Trenutak, u kojem tubitak stječe svoje pravo Moći-biti-cijelim je onaj kad se odluči za *graničnu situaciju*.

Naslov ovog potpoglavlja, kao i cjelokupni prikaz, može se potkrijepiti sljedećim Heideggerovim iskazom: »Ako odlučnost kao prava tendira prema modusu što ga omeđuje istrčavanje, a istrčavanje tvori pak pravo Moći-biti-cijelim tubitka, tada je u egzistencijski posvjedočenoj odlučnosti suposvjedočeno jedno pravo Moći-biti-cijelim tubitka. *Pitanje o Moći-biti-cijelim jest faktično-egzistencijsko pitanje. Tubitak mu uzvrća kao odlučan.*« (Heidegger, 1985: 352)

3.4. Egzistencija i vrijeme

Prije razrađivanja Heideggerova određenja egzistencije, valja iznijeti analizu egzistencijala, koju Heidegger vrši, kako bi objasnio realizaciju tubitka kao svojevrsnog fenomena. Dakle Heidegger, u tu svrhu, postavlja tri strukturna određenja (egzistencijali), unutar okvira bitkovnog ustrojstva tubitka. Faktičnost ili bačenost, nabačenost (tj. nabačaj (projekt)) te priskrbljivanje, predstavljaju (kao tri egzistencijala) artikulacije fenomena tubitka.

U smislu već objašnjene ontologijske posebnosti, kojom se tubitak odnosi prema bitku tako da ga unaprijed razumijeva, te artikulacije tubitka, otvaraju biću poput njega, mogućnost za realizaciju otvorenosti. Smisao tumačenja tri egzistencijala je shvaćanje istih kao artikulacija u kojima se »skriva cjelina bitka tubitka.«. (Sutlić, 1989: 89) Heidegger spomenutu cjelinu bitka tubitka, određuje kao *biti-već-sebi-unaprijed-kao-bit-pri*. Vanja Sutlić, u knjizi *Kako čitati Heideggera*, detaljno raščlanjuje ovaj izraz na dijelove, koji se odnose na sva tri egzistencijala: »Ovo »biti-već« je *bačenost* (fakticitet); »sebi-unaprijed« je *nabačaj*; »bit-pri« je *priskrbljivanje*.«. (Sutlić, 1989: 89) Dakle, ove odredbe čine egzistenciju, tj. strukturu bitka tubitka, kako ju Heidegger postavlja u svojim učenjima te određuje i kao bit tubitka (ali ne u tradicionalnom smislu riječi bit). »Existenz« se veže samo uz čovjeka: »Zabunu izbjegavamo tako što za naziv existentia uvijek upotrebljavamo interpretativni izraz *postojnost*, a egzistenciju dodjeljujemo kao određenje bitka jedino tubitku.«. (Heidegger, 1985: 46) Međutim, zbog svega navedenog, s pravom se može postaviti pitanje o pravom značenju i smislu riječi »egzistencija« za Heideggera. Njegov odgovor na tu problematiku jest: »Sam bitak, prema kojemu se tubitak može odnositi ovako ili onako i uvijek se nekako odnosi, nazivamo *egzistencija*.«. (Heidegger, 1985: 12-13)

Istim se ovaj filozof bavi i u svojim raspravama, pod skupnim nazivom *Kraj filozofije i zadaća mišljenja* te daje objašnjenje *egzistencije*, u smislu značenja ovog termina kako ga predočava *Bitak i vrijeme* : »Što znači »egzistencija« u »Bitku i vremenu«? Riječ imenuje jedan način bitka i to bitak onog bića koje stoji otvoreno za otvoreni obzor bitka, ukoliko u njemu izdržava.«. (Heidegger, 1996: 92)

Dakle, Heidegger definira egzistenciju kao čovjekov bitak te u svojim tumačenjima aludira na postojanje čovjekova odnosa spram svoga bitka, tj. egzistencije. »Bitak tubitka određen je kao egzistencija, ontološki shvaćena kao njegova najvlastitija mogućnost, iz koje egzistirajući odlučuje da bude, odnosno da ne bude on sam. Riješenost koja tada biva izražena odlukom zapravo izvorno nalaže svojstvenu pravost pred nesvojstvenom nepravosti vlastite

egzistencije.« (Oslić, Pešić, 2012: 470) Kroz egzistenciju, čovjek poima sebe, ima odnos prema sebi i onome što je prisutno u njemu kao *svojnost*, kroz koju, u konačnici, razumijeva »bitak sam«. (Sutlić, 1989: 124)

Rješenjem Heideggerova pitanja o odredbi egzistencije, preostaje orijentirati se na elemente koje egzistencija nosi, s obzirom na značaj za tubitak. Budući da tubitak razumije sebe i egzistencija je nekako su-razumljena. (Heidegger, 1985: 355) Tubitak razumije bitak te tako dolazi do „izražaja“ sama *ideja egzistencije*. To obrađuje i Bela Weissmahr: »A to je moja egzistencija, za koju ja znam na izvoran način, tj. znam tako da mi to znanje nije posredovano nekim odnekud drugud dobivenim pojmom egzistencije. U svjesnoj mi je djelatnosti naime dan moj tubitak i time uopće znam što znači »biti«.«. (Weissmahr, 2013: 38) Dakle, tubitak razumije sebe kao *bitak-u-svijetu*, a to razumijevanje, pruža mu egzistencija. Također, Heidegger ističe ontološku razliku između egzistencije i realnosti te navodi kako shvaćanje strukture brige, daje podlogu za to razlikovanje te zaključuje: »Čovjekova supstancija jest egzistencija.«. (Heidegger, 1985: 357) Iako se ovaj zaključak nalazi u *Bitku i vremenu*, Heidegger se istim problematiziranjem (čovjekovom egzistencijom), bavi u već spomenutoj raspravi, *O humanizmu*, gdje apelira na shvaćanje isključivo čovjekove egzistencije kao supstancije, tj. kao načina na koji je čovjek, svojom biti, prisutan u bitku te tako vrši »ekstatičko u-stajanje u istini bitka.«. (Heidegger, 1996: 167) Zbog brige, tubitak je uvijek »ispred-sama-sebe«, samog sebe usmjerava i oblikuje prema određenoj mogućnosti svoje egzistencije. (Heidegger, 1985: 358)

Nadalje, valja obraditi i izraz *egzistencijalno otključana isključanost*, kojim Heidegger opisuje *raščišćenost* i smisao bitka, kako bi se, s obzirom na takvu *razgoljenost* bitka, odredilo što je biće »s obzirom na njegovu bitkovnu vrstu i prema vrsti bitka na njezine odgovarajuće kategorije.«. (Sutlić, 1989: 125) Budući da postoji veza između *raščišćenosti* bitka i *egzistencijalno otključane isključanosti*, važno je razumijevanje teze, koja se provlači kroz uvod *Bitka i vremena*, a ista je, kako je tubitak ontologijski u svom ontičkom određenju. Iako se *egzistencijalno otključana isključanost*, prvenstveno određuje s obzirom na *razgoljenost* bitka, javlja se pitanje, kako ju pobliže odrediti i postaviti definiciju, koja bi olakšala razumijevanje.

Sutlić navodi kako ovaj Heideggerov izraz, treba shvatiti kao »bitak sveg bića u njegovoj bitosti, jer i bitost kao prisutnost spada u zbivanje bitka.«. (Sutlić, 1989: 125) Navedene konstatacije imaju smisla, ako se egzistencija shvati kao razumijevanje bitka, stoga i kao

otključanost bitka u bitku čovjeka koji ga razumije; pa onda i kao takav, čovjek razumijeva, u tom kontekstu (smještenosti u otključanosti bitka), »biće kao biće«. (Sutlić, 1989: 125) Važnost „dohvaćanja“ *egzistencijalno otključane isključanosti* bitka, čini mogućnost susreta bića, pa i onih »ne-ljudskih«. U realizaciji te mogućnosti, mi također sami sebe susrećemo kao *unutar-svjetska* bića, što nas povezuje s naših duhom (čovjek je kod Heideggera po tomu duhovno biće). Dakle, kako ova izvođenja vode do razumijevanja bitka, takvo razumijevanje sada ima »egzistencijalno – ontologijski karakter *svagda već dogođenog (bačeno nabačenog) otključavanja isključanosti bitka*«. (Sutlić, 1989: 127) U tomu se krije smisao *egzistencijalno otključane isključanosti*. Budući da je čovjek *bačen* u otključanost bitka, ista mora biti *preuzeta* u njegovu egzistiranju, tj. »vlastitim egzistiranjem nabačena«. (Sutlić, 1989: 127) Termin »bačeno«, Heidegger tumači kroz *egzistencijalnu isključanost bitka* uopće jer se *baciti*, odnosi na egzistiranje u takvoj egzistencijalnoj rastvorenosti, tj. isključanosti.

Budući da potpoglavlje naziva *Pravo Moći-biti-cijelim*, sadrži tumačenje cjelovitosti tubitka, za cjelokupno razumijevanje obrađivane problematike, važno je, dakle, obraditi i problem *vremena*, tj. *vremenitosti* kao fenomena, koji je u uskoj vezi, s prethodno spomenutom, *cjelovitošću tubitka*: »Bitak u kojemu tubivanje zapravo može biti svoja cjelina kao bivanje-sebi-unaprijed, jest *vrijeme*«. (Heidegger, 2000: 372) Za sam početak obrade ovih pojmova kao fenomena, valja naglasiti Heideggerovo shvaćanje *vremenitosti* kao smisla brige. To je vidljivo u određenju modusa brige (*biti-sobom-već-unaprijed-u* kao *bitak-kod*): »nešto što bivanje-sebi-unaprijed-u-već-bivanju-pri tek čini mogućim, tj. bitak brige«. (Heidegger, 2000: 372) Detaljnom analizom, dobiva se sljedeće: *sobom-unaprijed* karakterizira budućnost, *biti-već* se odnosi na *bilost*, a *biti-kod* na sadašnjost. Dakle, ovom analizom je vidljivo kako Heidegger pravi distinkciju između *vremenitosti* i *vremena*: »Ovdje moramo naglasiti da kad god je kod Heideggera riječ o *vremenitosti*, »Zeitlichkeit«, onda se to odnosi na smisao bitka tubitka, egzistencije, i od te *vremenitosti* treba razlikovati *vrijeme*, »Zeit«, kao transcendentalni horizont razumijevanja smisla bitka samog«. (Sutlić, 1989: 145) Stoga je razumljivo zašto *bilost, sadašnjost i budućnost* određuje kao *ekstaze vremenitosti*, koje čine, ono što Heidegger naziva, *ovremenjivanje vremena*.

Također, svakidašnjica prosječne vrste bitka tubitka, ima vremenski karakter. »Fenomenska interpretacija *vremenitosti* faktičnog tubitka za Heideggera počinje unutar njegovih svakidašnjih struktura *razumijevanja, nahodjenja, propadanja i govora* putem kojih je onda moguće ispitati konkretnu vremensku konstituciju brige iz koje odlučnost po svojem pak vremenskom smislu omogućuje autentičnu otvorenost tubitka prema bitku.« (Oslić, Pešić,

2012: 478) Dakle, i fenomen *odlučnosti* ima vremenski smisao, koji je presudan za odnos tubitka prema bitku.

No, valja se vratiti na Heideggerovo određenje primarnih uloga *bilosti*, *sadašnjosti* i *budućnosti*. U tom kontekstu, *budućnost* se čini izrazito važnom »kao prilaženje-k-sebi iz razumijevanja nastale egzistirajuće mogućnosti.« (Oslić, Pešić, 2012: 478) jer tubitak, u nabačaju, »ima mogućnost samooblikovanja svojega navlastitog moći-biti.« (Oslić, Pešić, 2012: 478) Nadalje, *sadašnjost* je kao prava, sazdana u *trenutku*. Heidegger se zadržava na pojašnjenju fenomena trenutka, koji, ako je pravi, nužno prikazuje *ekstatički karakter*.

S druge strane, *nepravu sadašnjost*, Heidegger označuje kao *osadašnjenje* (bez trenutka): »U osadašnjenju tubitak sebe iz sadašnjosti ovremenjuje nabacujući svoje moći-biti krivim razumijevanjem onoga o čemu briguje, dočim se pravi trenutak, tomu usuprot, ovremenjuje iz prave budućnosti.« (Oslić, Pešić, 2012: 479) Budući da je za Heideggera *nahodjenje* nužno za pojašnjenje *bačenosti* tubitka u svijet, ono je neizostavno i za tumačenje *bilosti* jer u *bilosti*, tubitak nalazi objašnjenje svog osjećaja uzrokovanog stanjem *bačenosti*. Tematiziranjem tjeskobe, Heidegger također dotiče *bilost* kao ono koje određuje *tjeskobno nahodjenje* (tjeskoba vodi tubitak prema usamljenosti njegove *bačenosti*). Na taj način, tubitak se priprema za skok. »Budućnost i sadašnjost tubitka u tjeskobi s ugođenim razumijevanjem ovremenjuju se dakle u bilosti s kojom tubitak postaje pripravan za svoje najizvornije mogućnosti.« (Oslić, Pešić, 2012: 479) »Bilost ne izostaje kao puko prošlo iz predašnjeg sada. To bilo, štoviše, prisutstvuje, ipak na svoj vlastiti način. U bilosti pruža se prisuće.« (Heidegger, 1996: 431) Dakle, Heidegger *bilosti*, *sadašnjosti* i *budućnosti*, pridaje jednaku važnost, stoga, pored ovih, valja analizirati i ostale elemente koji se vežu uz ove odredbe *vremena*. Polazeći od *sadašnjosti*, javlja se fenomen *propadanja* (jer *propadanje* ima vremenski karakter u sadašnjosti). Ipak, za ono Tu tubitka, važnije je analiza *radoznanosti*, kao usko vezanog elementa s *osadašnjenjem* (*nepravom sadašnjosti*). Dakle, tubitak je u takvoj *radoznanosti*, izgubljen u svijetu (o kojem briguje), »sve dok ne nastupi odluka iz sadašnjeg ekstatično ozbiljenog trenutka potpune otvorenosti njegova Tu.« (Oslić, Pešić, 2012: 480)

Napokon, važnost *ekstatičnog* »biti sebi »izvan« u bilosti, sadašnjosti i budućnosti« (Oslić, Pešić, 2012: 480), ogleda se u potencijalnom *vremenitom egzistiranju* u Tu tubitka, koje je, u konačnici, presudno za otvorenost tubitka egzistenciji (bitku). Sva ova tumačenja vode razumijevanju *vremenitosti* kao ontološkog smisla sâme brige. Vremenski horizont uopće, ima vrijednost za tubitak, u smislu njegova vraćanja bićima koja susreće. »Bitak u bivanju-jednih-

s-drugima u svijetu, a to znači i u zajedničkom otkrivanju svijeta u kojemu jesmo, jest bitak u onome Se i određeni način *vremenitosti*.« (Heidegger, 2000: 372-373)

4. Svojnost

4.1. Odlučnost

Tumačen Heideggerov izraz *Moći-bití*, ključan je za samo razumijevanje svojnosti tubitka jer ono biće u tubitku, kazuje da je isti »svoje najvlastitije Moći-bití«. (Heidegger, 1985: 336) Kao modus dokučenosti tubitka, javlja se odlučnost, a popratno s njome, »najizvornija istina tubitka«. (Heidegger, 1985: 338) »Dokučenost Tu dokučuje jednako izvorno uvijek cijeli bitak-u-svijetu, to jest svijet (otvorenost bitka u kojoj je čovjek u svojoj biti ek-sistentan), u-bitak i ličnost, koja kao »ja jesam« jest to biće.« (Heidegger, 1985: 338), »»Odlučnost« je, kao i »bitak k smrti«, »predbjeg k smrti«, povijesnost i transcendencija, autentični modus temporalno shvaćenog bitka tubitka (skrbi), specifično osvjetljenje sve temporalno fundirajuće »konačnosti«.« (Sutlić, 1989: 149-150) Konačnost je svojstvo čovjeka jer je čovjek biće kojem budućnost nije beskonačna, nego je u svojem bitku uvijek konačan. Tako tubitak, uvijek, biva usmjeren na neki -svoj- »svijet« (odlučnost ne odvaja *pravu ličnost* tubitka od svijeta, ona je *bitak-u-svijetu*). Ovo, izloženo tumačenje odlučnosti, bilo je potrebno, zbog gore objašnjenog, *Moći-bití* jer »Za-što odlučnosti ontološki je skicirano u egzistencijalnosti tubitka uopće kao Moći-bití na način brigujuće skrbi.« (Heidegger, 1985: 339) Navedena konstatacija se razumije, ako se uzme u obzir činjenica da se »tubitak razlikuje od drugih unutarsvjetovnih bića po tome što se skrbi za svoj bitak«. (Sutlić, 1989: 38)

4.2. Situacija

Situaciju, Heidegger određuje kao egzistencijalan fenomen, kojeg obuhvaća »egzistencijalna definiranost odlučnog tubitka«, ona je uvijek dokučeno Tu. (Heidegger, 1985: 340) Ovaj egzistencijalan fenomen, odnosi se samo na odlučnost jer »Odlučnost dovodi bitak Tu u egzistenciju njegove situacije.« (Heidegger, 1985: 341)

Hartmann također dovodi *situaciju* u vezu s odlučnosti: »A to znači: on mora djelovati. Mora odlučiti, pa ma kako odluka ispala s obzirom na posebnu vrstu jednom nastale situacije.« (Hartmann, 1948: 220)

4.3. Individualnost

»Individualnost«, dolazi od latinske riječi *individualis* (pojedinačan). Može označavati svojstvo, po kojemu je nešto ili netko individuum, kao apstrakcija, na temelju objektivne teze da postoje međusobno neidentična bića. Prema skolastici, individualnost se temelji na „principu individuacije“, za koji se može uzimati materija obilježena osjetnim svojstvima ili forma *haecceitatis* (Duns Scot). Kao naročit oblik, individualnost može označavati osebnost kojom se netko ili nešto odvaja od općega i običnoga. (Filipović, 1989: 142) Individualnost individuum, očituje se u činjenici kako u stvarnosti postoje samo pojedinačna bića, nijedna univerzalna bit ne može biti subzistentni subjekt jer ne može u sebe primiti čin bitka. (Kutleša, 2012: 528) Budući da je individualnost bitan segment ove problematike, pored prethodnih tumačenja, potrebno je i Heideggerovo. Dakle, Heidegger individualnost poima egzistencijalno jer esencija tubitka, leži u egzistenciji istog. Hartmann je navedeni iskaz pobliže raščlanio: »Ono što pojedinačni slučaj razdvaja od esencije, to je pored individualnosti, prolaznosti i konkretnosti – egzistencija. (...) Za bitak esencije pritom ne treba biti zabrinut. Jer egzistirajuće sadrži u sebi esenciju.«. (Hartmann, 1948: 86) Iz ovog se zaključuje kako egzistenciju ima sve što posjeduje individualnost.

Tubitak se o samome sebi izražava kao *kazujući Ja*, stoga ne čudi što se Heidegger bavi Kantovom analizom: »Ja mislim«. »“Ja” je naprosto svijest, koja prati sve pojmove. Njime ne biva »predočeno ništa drugo nego neki transcendentalni subjekt misli««. (Heidegger, 1985: 363) Kant, također, nastoji fenomen sadržaja Ja, predočiti kao *res cogitans*. U tom slučaju, Ja se tumači kao »logički subjekt« (subjekt logičkog ponašanja). Prethodno spomenuti izraz, »Ja mislim«, dovodi se u usku vezu s »Ja povezujem«. Heidegger kritizira Kanta jer Kant *ja* definira kao subjekt, a to je za ontologiju neprimjereno: »Jer ontološki pojam subjekta *ne karakterizira individualnost Ja qua ličnosti, nego istost i stalnost nekog uvijek već Postojećega*«. (Heidegger, 1985: 363) Dakle, Heideggerova kritika Kantu, upućena je zbog određivanja ljudskog subjekta, koji se, različito poima kod ova dva mislioca. Kant ljudski subjekt misli kao »formalnu čistu samosvijest u njezinu iskonskom sintetičkom jedinstvu onog mnogostrukog što pripada zoru i kategorijama«. (Sutlić, 1989: 66)

Potrebno je vratiti se na izraz »Ja mislim«, koji, za predmet svog „mišljenja“, mora imati *nešto*, koje onda daje određenost ličnosti, premda je to *nešto*, neodređeno. Kant naglašava kako se Ja odnosi na predodžbe, stalno supostojanje Ja sa svojim predodžbama; dok Heidegger izriče: »U kazivanju *Ja tubitak izriče sebe kao bitak-u-svijetu*«. (Heidegger, 1985: 365)

Polazeći od svijeta o kojem brigujemo, mi razumijemo sebe, stoga je razumljivo i shvaćanje ličnosti kao postojeće osnove brige. Povezanost individualnosti, brige te svojnosti tubitka, donosi Heideggerovo određenje: »Potpuno razumljena struktura brige uključuje fenomen individualnosti. Njegovo se razjašnjavanje provodi kao interpretacija smisla brige, koja bijaše uzeta za određenje cjelovitosti bitka tubitka.«. (Heidegger, 1985: 367)

5. Zaključak

Budući da je tema rada obrada Heideggerove problematike svojnosti, cilj zaključka kao završetka i sinteze je iznijeti osnovne spoznaje, do kojih se došlo, prilikom nailaženja na mnogobrojne fenomene, izraze i termine, koje analizirana tematika nosi. Polazni termin za shvaćanje kompleksnosti strukture, jednako tako kompleksne problematike je *tubitak*, kojim Heidegger označava čovjeka, biće koje smo uvijek mi sami. Od važnosti za oblikovanje cijelog sadržaja ovog rada je shvaćanje izraza *Moći-biti*, koji razjašnjava svojnost tubitka; ono biće u tubitku kazuje da je on, kao takav, svoje najvlastitije *Moći-biti*. Nadalje, fenomen brige, tumačen kao bitak tubitka, ima svoju cjelovitu svrhu, u punom smislu, koja je onda i materijal za nastavak izlaganja ove složene problematike, koja obuhvaća, sve ono što čini svakodnevno bivstvovanje čovjeka, kao bića koji se razlikuje od ostalih, a s kojima dijeli isti svijet. Fenomen odlučnosti, iako objašnjen na različite načine i dalje biva predmetom analiza i tumačenja, pa i sâm Heidegger, pišući *Prolegomena za povijest pojma vremena*, dodatno pojašnjava odlučnost te donosi složenije odredbe i definicije, nego što to čini u svom glavnom djelu *Bitak i vrijeme*. Iz toga se, kao najosnovniji zaključak, dade izvesti, kako je odlučnost tek kao istrčavajuća, izvoran bitak pri najvlastitijemu *Moći-biti* tubitka. Unatoč svim podastrtim konstatacijama o fenomenima, koji sačinjavaju svojnost, tumačenje onoga što tvori pravu egzistenciju tubitka, pored brige kao takve, vrlo je složeno. Taj problem zamjećuje i Heidegger, oblikujući potpoglavlje »Briga i individualnost«, pri čemu stavlja naglasak na egzistencijalno poimanje individualnosti (jer esencija tubitka leži u njegovoj egzistenciji).

Dakle, svi obrađivani termini, objašnjenja, citati, stručna literatura, koji su služili za predočavanje teme ovog završnog rada, čine svojevrsnu analizu onoga što sačinjava našu svakodnevicu. Time potaknut, Heidegger odlučuje napisati *Bitak i vrijeme* te tako pružiti filozofsko štivo, koje je izvrstan prikaz tumačenja čovjekovih propitivanja i neznanja o životnim istinama.

6. Literatura

1. ur. Filipović, V. (1989). *Filozofijski rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
2. Hartmann, N. (1948). *Prilog zasnivanju ontologije*. Zagreb: Izvori i tokovi.
3. Heidegger, M. (2000). *Prolegomena za povijest pojma vremena*. Zagreb: Demetra: Filozofska biblioteka Dimitrija Savića.
4. Heidegger, M. (1996). *Kraj filozofije i zadaća mišljenja: Rasprave i članci*. Zagreb: Naprijed: »Brkić i sin«.
5. Heidegger, M. (1985). *Bitak i vrijeme*. Zagreb: Naprijed.
6. ur. Kutleša, S. (2012). *Filozofski leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
7. Oslić, J., Pešić, B. (2012). »Egzistencija i (njezino) vrijeme«, *Bogoslovska smotra*, 82/2, str. 467-483.
8. Pejović, D. (2002). *Veliki učitelji mišljenja*. Zagreb: Ljevak.
9. Pöggeler, O. (2005). *Heidegger u svom vremenu*. Sarajevo: Šahinpašić.
10. Sutlić, V. (1989). *Kako čitati Heideggera*. Zagreb: August Cesarec.
11. Weissmahr, B. (2013). *Ontologija*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu.